

ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΧΑΡΤΟΥ

Υπό του κ. Νικολάου ΜΑΝΟΥΣΗ

Βουλευτοῦ Σερρών καὶ Ἀντιπροσώπου τῆς
Ἑλλάδος εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης

Ἡ συμβολή μου ὡς ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης καὶ ὡς μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς Κοινωνικῶν Ζητημάτων τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ συζήτησιν τοῦ Σχεδίου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου ὑπῆρξεν ἡ ἑξής :

Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ Σχεδίου ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς Κοινωνικῶν Ζητημάτων, τὴν γενομένην ἐν Παρισίοις εἰς τὸ Μέγαρον Ντὲ λά Μυετ (Château de la Muette), κατὰ τὴν 10 Σεπτεμβρίου 1955, προέβην εἰς τὴν ὑποβολὴν τροπολογιῶν καὶ εἰσήγησιν ἐπ' αὐτῶν. Ἐπὶ τῶν τροπολογιῶν τούτων, ἐκτυπωθεῖσάν καὶ διανεμηθεῖσάν εἰς τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς, διεξήχθη συζήτησις. Ἐν ὄψει τῆς εἰσηγησέως μου, τῶν τροπολογιῶν καὶ τῶν ἐξ ἀφορμῆς αὐτῶν συζητήσεων ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ ἐπῆλθεν οὐσιώδης τροποποίησις, διατυπωθεῖσα εἰς τὸ Σχέδιον Συστάσεως τῆς Συνελεύσεως, τὸ ἐνσωματωθὲν εἰς τὸ τελικὸν Σχέδιον τοῦ Χάρτου, τὸ ὑποβληθὲν ὑπ' ἀριθ. 403/1955 εἰς τὴν Συνέλευσιν ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς βάσις συζητήσεως καὶ Ἀποφάσεως - Συστάσεως τῆς Συνελεύσεως.

Κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ τελικοῦ Σχεδίου ὑπ' ἀριθ. 403/1955 (Document 403) ἐνώπιον τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως τὴν γενομένην ἐν Στρασβούργῳ, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 18 Ὀκτωβρίου 1955, ἔλαβον ἐπίσης μέρος, ἡ δὲ ἀγόρευσίς μου ἐδημοσιεύθη ὁλόκληρος εἰς τὰ Πρακτικὰ τῶν Συζητήσεων τῆς Συνελεύσεως (Τρίτη 18 Ὀκτωβρίου 1955, ὥρα 15 30'. AS, (7) CR 16, σελ. 83—114).

Κατωτέρω παραθέτω :

- A) Τὴν *Εἰσήγησίν μου* ἐπὶ τῶν τροπολογιῶν μου εἰς τὸ Σχέδιον τοῦ Χάρτου ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς Κοινωνικῶν Ζητημάτων τῆς 10 Σεπτεμβρίου 1955.
- B) Τὰ κείμενα τῶν τροπολογιῶν μου καὶ ἀντιστοίχως τὰ κείμενα τοῦ Σχεδίου τοῦ Χάρτου ἐφ' ὧν αἱ τροπολογίαι καὶ προσθήκαι μου.
- Γ) Τὰ τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῶν προτάσεών μου καὶ τὸ ἐξ αὐτῆς ἀπορρεῦσαν τελικῶς Σχέδιον Συστάσεως - Ἀποφάσεως, τὸ ἐνσωματωθὲν εἰς τὸ Σχέδιον τοῦ Χάρτου ὑπ' ἀριθ. 403/1955.
- Δ) Τὴν ἀγόρευσίν μου ἐνώπιον τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, τῆς 18 Ὀκτωβρίου 1955.

Α'.

Ἡ εἰσήγησίς μου ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς Κοινωνικῶν Ζητημάτων τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν συνεδρίασιν αὐτῆς τὴν γενομένην ἐν Παρισίοις, τὴν 10 Σεπτεμβρίου 1955,

ἐπὶ τοῦ Σχεδίου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ τροπολογιῶν μου :

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ Σχέδιον Εὐρωπαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου, τὸ ὁποῖον καθήρτισε καὶ ἐπεξεργάσθη ἡ Ὑποεπιτροπὴ Ἔργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς μας καὶ τὸ ὁποῖον ὑπόκειται ὑπὸ τὴν περαιτέρω κρίσιν καὶ ἐπεξεργασίαν ἡμῶν, ἀποτελεῖ ἔργον σπουδαιότατον καὶ θὰ σημάξη τὴν ἀπαρχὴν μιᾶς νέας περιόδου διὰ τὴν εὐημερίαν τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, ὅταν ἐπιψηφίζομενον τελικῶς τεθῇ εἰς ἐφαρμογὴν. Ἐπιτρέπατέ μοι διὰ τοῦτο νὰ συγκαρῶ θερμῶς τοὺς ἀόκνους ἐργασθέντας εἰς τὴν ἐκπόνησιν τοῦ Σχεδίου καὶ νὰ προτείνω ὡσαύτως ὠρισμένας τροπολογίας τὰς ὁποίας ἔθεσα ἤδη ὑπ' ὄψιν Ὑμῶν. Αἱ τροπολογίαι μου αὗται, ἀναφερόμεναι εἰς τὸ προοίμιον καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 1, 2, 10 καὶ 11 τοῦ Σχεδίου, ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ Σχεδίου καὶ εἰς τὴν σαφεστέραν καὶ μείζονα προστασίαν τῶν δι' αὐτῶν κατοχυρωμένων οικονομικῶν καὶ κοινωνικῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας.

*
**

Αἱ τροπολογίαι ἐπὶ τοῦ Προοιμίου, τὰς ὁποίας ἔκρινα καθήκον μου νὰ προτείνω, ἀπορρέουσιν οὐσιωδῶς ἀπὸ τρεῖς βασικὰς ἀρχάς :

Πρώτη ἀρχὴ εἶναι ὅτι δέον νὰ ἐξαρθῇ ἡ νέα ἔννοια τῆς ἀξίας καὶ ἀξιοπρεπείας τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀξιοπρέπεια αὕτη ἄλλοτε συνίστατο, καὶ θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐξηντλεῖτο, εἰς τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν. Σήμερον, μόνη ἡ ἐλευθερία δὲν κρίνεται ἐπαρκῆς νὰ ὀλοκληρώσῃ τὴν ἀξίαν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Δέον μετ' αὐτῆς νὰ συνυπάρξῃ καὶ ἀνώτερον, ἀνθρώπινον ἐπίπεδον ὑλικῆς ζωῆς. Ἡ ἀθλιότης, ἡ πενία, ἡ στέρησις, ἡ ἀνάγκη, ὁ φόβος τῆς πενίας καὶ τῆς ἀνάγκης συνθλίβουσιν καὶ πλειστάκις ἐξαφανίζουν καὶ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας. Διὰ τοῦτο, ἰδίᾳ μετὰ τὸν δεύτερον πόλεμον, ὄλαι αἱ νέα Διακηρύξεις, ἀπὸ τῆς Διακηρύξεως τῆς Φιλαδελφείας τοῦ 1944 τῆς Διεθνoῦς Ὁργανώσεως Ἔργασίας μέχρι τῆς Παγκοσμίου Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν τοῦ 1948 καὶ μέχρι τῆς Ἀμερικανικῆς Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου τῆς Μπογκόντα τοῦ 1948 καὶ τοῦ Διεθνoῦς Ἀμερικανικοῦ Χάρτου τῶν Κοινωνικῶν ἔγγυθσεων τῆς Μπογκόντα τοῦ 1948, τονίζουν διὰ ρητῶν διατάξεων καὶ τὸ νέον δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς εὐημερίαν διὰ τὸν ἀπαρισμὸν τῆς πληρότητος τῆς ἔννοιας τῆς ἀξίας του, καὶ τὴν μάχην καὶ καταπολέμησιν τῆς πενίας καὶ ἀθλιότητος, ὡς ἀντικειμένης εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν (Διεθνῆς Κώδιξ Ἔργασίας, τόμος Βοσ, σελ. 1087 καὶ τόμος Αοσ, σελ. 24). Τὸ σημεῖον τοῦτο δέον, κατὰ τὴν γνώμην μου, νὰ ἐξαρθῇ καὶ εἰς τὸν ὑπὸ κρίσιν Χάρτην τῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν ὅσον σαφέστερον, εἰς τοῦτο δὲ ἀποβλέπει ἡ τροπολογία μου ἐπὶ τῆς παραγράφου 1 τοῦ προοιμίου.

Δευτέρα ἀρχὴ εἶναι ὅτι ὁ Εὐρωπαϊκὸς Κοινωνικὸς Χάρτης ἀποτελεῖ συμπλήρωμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου, τὴν ὁποίαν ἐπεξεργάσθη καὶ ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ Συμβουλευτικὴ μας Συνέλευσις ἀπὸ τοῦ 1952. Ἐπανελημμένως ἐτονίσθη καὶ κατὰ τὴν συζήτησιν περὶ τῆς Συμβάσεως τῆς Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου, ὅσον

και κατά την συζήτησιν περί τῆς ἀνάγκης τῆς ἐπιψηφίσεως ἐνὸς Κοινωνικοῦ Χάρτου, εἰδικώτερον δὲ καὶ συγκεκριμένως δι' αὐτῆς ταύτης τῆς γνωστῆς, ὑπ' ἀριθ. 5 τοῦ 1953 Ἀποφάσεως - Γνώμης (avis) τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως, ὅτι ὁ Χάρτης οὗτος, ὅστις θὰ καθόριζε τὰς κοινωνικὰς ἐπιδιώξεις τῶν Κρατῶν - Μελῶν καὶ θὰ ἐκρησίουμεν ὡς ὁδηγὸς εἰς πᾶσαν περαιτέρω ἐνέργειαν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ τομέως, ἔδει νὰ ἀποτελέσῃ, εἰς τὸν τομέα τοῦτον τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς - τὸ συμπλήρωμα τῆς Συμβάσεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου. Ἄλλ' ἐνῶ τοῦτο ἐτονίσθη καὶ ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς τὰ ὑπ' ὄψιν μας προπαρασκευαστικὰ στοιχεῖα τοῦ χάρτου, τὰ ὁποῖα κατήρτισεν ἡ Ὑποπιτροπὴ Ἐργασίας, οὐδὲν ἀπολύτως σημειοῦται εἰς τὸ προοίμιον εἴτε εἰς τὸ ὑπόλοιπον κείμενον τοῦ Σχεδίου περὶ τοῦ τοιοῦτου χαρακτηρισμοῦ τοῦ χάρτου. Φρονῶ ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι καίριον καὶ δέον, κατὰ τὴν γνώμην μου, διὰ σαφοῦς διατάξεως, περιλαμβανομένης εἰς τὸ κείμενον τοῦ προοιμίου, νὰ προσδιορισθῇ ὁ χαρακτὴρ οὗτος, διότι οὕτω καὶ μόνον, ἀφ' ἐνὸς μὲν θὰ καταδειχθῇ ἡ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ αὐτοσυνέπεια τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἡ βαθύτης τῆς συλλήψεως καὶ ἡ ἔξαρχος τῆς ἐκδοχῆς ὅτι, παραλλήλως πρὸς τὰ ἀστικά δικαιώματα, δεσπόζουν ἐξ ἴσου καὶ κυριαρχοῦν καὶ τὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ δικαιώματα, δεόμενα τοῦ αὐτοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς αὐτῆς προστασίας. Εἰς τοῦτο δὲ ἀποβλέπει ἡ τροπολογία μου ἐπὶ τῆς παραγράφου 1 τοῦ προοιμίου, τὴν ὁποῖαν παρακαλῶ ὅπως λάβητε ὑπ' ὄψιν.

Τρίτη ἀρχὴ εἶναι ὅτι ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς, ἡ ἄρσις τῆς ἀθλιότητος καὶ πτωχείας, ἡ δημιουργία συνθηκῶν εὐημερίας εἶναι ἀνεπίκτος, ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἐξασφαλίσωμεν μείζον ἐθνικὸν εἰσοδήμα δι' ἕκαστον Κράτος - Μέλος καὶ ἐὰν δὲν ἐπιδιώξωμεν τὴν δικαίαν κατανομὴν τοῦ ἠξυμένου καὶ αἰξοντος τούτου ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ τὴν ἀπόκτησιν ἐπαρκοῦς ἀτομικοῦ καὶ οἰκογενειακοῦ εἰσοδήματος ὑπὲρ τῶν οἰκονομικῶς ἀσθενεστέρων τάξεων καὶ δι' ὑπὲρ τῶν ἐργαζομένων. Ὅτι ἡ ἀποψις αὕτη εἶναι σήμερον ἡ πρυτανεύουσα ἐπιστημονικῶς τοῦτο εἶναι πασιδῆλον. Εἰς τὰ πρόσφατα Μαθήματά του ὁ Καθηγητῆς κ. Lagogue περὶ τῶν συγχρόνων κοινωνικῶν προβλημάτων (Πανεπιστημιακῆς περιόδου 1953—54) ἐκτενῶς πραγματεύεται περὶ τῆς ἀνάγκης αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος τῶν Κρατῶν καὶ περὶ τῆς δικαίας κατανομῆς τούτου εἰς ἀτομικὸν καὶ οἰκογενειακόν, ὡς βάσεως πρωταρχικῆς καὶ θεμελιακῆς διὰ τὴν ἐπιδίωξιν τῆς εὐημερίας. Βασικὴ δηλαδὴ παρίσταται ἡ καλουμένη «πολιτικὴ τοῦ εἰσοδήματος» καὶ περὶ αὐτὴν ὡς πηγαίαν ἀφετηρίαν κινοῦνται αἱ λοιπαὶ ἐπιδιώξεις τῶν μισθῶν, τῆς ἀμοιβῆς ἐργασίας, τῆς τιμῆς τῶν γεωργικῶν προϊόντων κλπ., διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς ὡς καὶ τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως. Ἄλλ' ἐνῶ αὕτη εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ πραγματικὴ θέσις τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν ὅλην ὕψην τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, δὲν ἐξαίρεται αὕτη ἐπαρκῶς καὶ δύναται τις νὰ εἴπῃ δὲν διαφαίνεται κἀν ἔξω καὶ ἐμμέσως ἡ θέσις αὕτη τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν μας Σχέδιον τοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου καὶ τουναντίον εἰς τὴν παραγ. 1 τοῦ προοιμίου ἐμφανίζεται ἡ ταυτολογία ὅτι «ἡ βελτίωσις ἡ διαρκὴς τῆς εὐημερίας θὰ ἐπέλθῃ διὰ τῆς συνεχοῦς αὐξήσεως τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς» καὶ ἡ μὴ ἐπιστημονικὴ διατύπωσις «διὰ τῆς δικαίας κατανομῆς τῶν πόρων καὶ τῶν βαρῶν». Φρονῶ ὅτι θὰ ἔδει νὰ χωρήσωμεν εἰς ἐπιστημονικωτέραν καὶ διανυγετέραν διατύπωσιν τοῦ ἀντικειμε-

νικοῦ κοινωνικοῦ σκοποῦ περὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς καὶ τοῦ ἐπιπέδου εὐημερίας, διὰ τοῦ οἰκονομικοῦ μέσου τῆς αὐξήσεως τοῦ εισοδήματος τοῦ ἔθνικοῦ καὶ τῆς δικαιότερας τούτου κατανομῆς εἰς ἀτομικὸν καὶ οἰκογενειακόν. Αἱ ἔννοιαι δέον νὰ διακριθῶν καὶ νὰ διαχωρισθῶν, ὥστε καὶ διὰ τῆς διακρίσεως ταύτης νὰ εἶναι ἐμφανῆς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὸ νέον δόγμα, καθ' ὃ ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ εἶναι ὑπόβαθρον τῆς κοινωνικῆς καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις, ἡ αὐξήσις τοῦ ἔθνικοῦ εισοδήματος ἐκάστης χώρας, εἶναι ἡ προϋπόθεσις τῆς ἐπιτεύξεως τῆς γενικῆς εὐημερίας. Δοθέντος δὲ ὅτι ἡ αὐξήσις τοῦ εισοδήματος ἐξαρτᾶται βασικῶς ἀπὸ τὴν εὐρύτεραν καὶ πληρεστέραν ἀξιοποίησιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων ἐκάστης χώρας, τοῦθ' ὅπερ ἐπιστημονικῶς ἐκφράζεται ὡς «οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις», ἀποβαίνει ἀπαραίτητον ὅπως τονισθῇ εἰδικῶς καὶ ἐξαιρετικῶς καὶ ἡ προϋπόθεσις αὕτη, μετὰ τῆς ὁποίας συνάπτεται ὀργανικῶς καὶ ἡ ἑτέρα συναφῆς ἔννοια καὶ κατάστασις τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως καὶ τῆς μάχης κατὰ τῆς ἀνεργίας. Φρονῶ ὅτι ἀπὸ ἀπόψεως τῶν κεφαλαιωδῶν τούτων σημείων τὰ ὁποῖα συνθέτουν τὸ πλήρες πλέγμα τῆς κοινωνικο-οἰκονομικῆς πολιτικῆς, ὡς αὕτη ἄλλωστε διαγράφεται καὶ εἰς τὰς συναφεῖς ἀποφάσεις τοῦ 1944, 1945 καὶ 1951 τῆς Διεθνοῦς Ὁργανώσεως Ἐργασίας (Κώδιξ Διεθνῆς τῆς Ἐργασίας, τομ. Βος, σελ. 47 - 63), ἡ διατύπωσις τοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου μας (παράγραφος 2 τοῦ Προοιμίου) εἶναι ἑλλιπής. Διὰ τοῦτο δὲ ἀκριβῶς καὶ προτείνω τὴν τροπολογίαν ἐπὶ τῆς παραγράφου 2 τοῦ προοιμίου καὶ παρακαλῶ ὅπως ληφθῇ καὶ αὕτη ὑπ' ὄψιν.

Τετάρτη ἀρχή εἶναι ὅτι ὅλη αὕτη ἡ προσδοκωμένη κινητοποίησις τῶν παραγωγικῶν πόρων, τοῦ ἔθνικοῦ εισοδήματος, τῆς δικαίας κατανομῆς τούτου, τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως, ἐπὶ σκοπῷ ἀντικειμενικῷ ἐπιδιώξεως καὶ ἐπιτεύξεως τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ἀνυψώσεως τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς τῶν λαῶν μας, ἀποβαίνει δυσεπίτευκτος, ἂν μὴ ἀδύνατος, ἀνευ τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς συνεργασίας τῶν Κρατῶν—Μελῶν. Μόνη δηλαδὴ ἡ προσπάθεια ἐπὶ ἔθνικοῦ πεδίου δὲν εἶναι δυνατὸν, δὲν εἶναι νοητὸν ὅτι δύναται νὰ δώσῃ τὰ μεγαλεπίβολα ταῦτα ἀποτελέσματα. Ἀπαιτεῖται ἡ ἀλληλοβοήθεια ἐπὶ διευρωπαϊκῷ πεδίῳ, δυναμένη νὰ ἐπεκταθῇ περαιτέρω καὶ ἐπὶ εὐρύτερου διεθνοῦς πεδίου. Ἀπαιτεῖται ἡ δημιουργία καὶ ἡ ὑπαρξις κεφαλαίων χρηματοδοτήσεως οὕτως εἶπεν τοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου καὶ τῆς ἐπιδιωκομένης δι' αὐτοῦ εὐημερίας. Ὁ ἀπαρτισμὸς δὲ τοῦ κεφαλαίου τούτου μόνον διὰ τῆς ἀλληλεγγύης τῶν Κρατῶν—Μελῶν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ. Ἐκ τοῦ κεφαλαίου τούτου θὰ ἀντλή ἐκάστη χώρα τὸ ἀπαραίτητον ἐκάστοτε συμπλήρωμα διὰ τὴν προώθησιν τῆς ἔθνικῆς δημοσιονομικῆς προσπάθειάς. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐμφανῆς προβάλλει ἡ ἀνάγκη τῆς ἰδρύσεως ἐνὸς Διευρωπαϊκοῦ Ὁργανισμοῦ Χρηματοδοτήσεως τῶν κοινωνικῶν σκοπῶν τοῦ Χάρτου. Ὁ Ὁργανισμὸς οὗτος, τὸν ὁποῖον ἀπεκάλεσαν ἤδη Fonds Européen d'investissements ἐνῶ θὰ ἀπετέλει αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν τὴν μᾶλλον συγκεκριμένην καὶ ἀπὴν ἐκδήλωσιν τῆς ἀλληλοβοηθείας τῶν Κρατῶν—Μελῶν, θὰ ἀπέβαιεν ἐν ταυτῷ καὶ ὄργανον σπουδαιότατον ὑποβοηθήσεως τῶν ἔθνικῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν καὶ ἀνιούσαν ἐπιδιώξιν τῶν σκοπῶν τοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου. Ἐπὶ τοῦ καιροῦ ὅμως τούτου σημείω τὸ Σχῆδιον τοῦ Χάρτου σιωπᾶ. Φρονῶ ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ὀργανικὴν ἑλλειψιν καὶ διὰ τοῦτο προτείνω τὴν σχετικὴν τροπολο-

γίαν εις τὴν παράγραφον 14 τοῦ Προοιμίου, ἣν καὶ παρακαλῶ ὅπως λάβητε ὑπ' ὄψιν Ταῦτα ὡς πρὸς τὰς τροπολογίας μου τὰς ἀφορώσας τὸ Προοίμιον τοῦ Χάρτου.

Περαιτέρω, ὡς πρὸς τὰς τροπολογίας μου τὰς ὁποίας ὑπέβαλον καὶ προτείνω, τὰς ἀφορώσας οὐσιαστικὰς διατάξεις τοῦ Χάρτου, δεόν νὰ σημειώσω τὰ ἑξῆς :

* *

Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 1, τοῦ ἀφορῶντος τὸ Δικαίωμα Ἐργασίας. Εἶναι πρόδηλος ἡ τεραστία σημασία, τὴν ὁποίαν ἐμφανίζει τὸ ἄρθρον τοῦτο καὶ ἡ πληρότης συνεπῶς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ παρουσιάζῃ, δοθέντος ὅτι, κατὰ πάγκοινον ἀναγνώρισιν, περὶ τὸ Δικαίωμα τοῦτο διεξάγεται ὅλος ὁ ἀγὼν καὶ ἀναλύονται ὅλα τὰ κοινωνικὰ προβλήματα. Φρονῶ ὅτι ὁ Χάρτης μας δὲν ἐμφανίζει τὴν ἀπαιτουμένην πληρότητα καὶ ἡ τροπολογία μου ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπιδιώξιν αὐτῆς συνιστάμενη εἰς τὰ ἑξῆς κύρια σημεῖα :

Πρῶτον σημεῖον. Ἀποτελεῖ κατάκτησιν τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ ἡ ἀναγνώρισις τῆς ἀρχῆς ὅτι ἡ ἐργασία δὲν εἶναι ἐμπόρευμα. Ἀπὸ τῆς Διακηρύξεως τῆς Φιλαδελφείας τοῦ 1944 μέχρι τῆς Διακηρύξεως τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων τοῦ 1948, ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων περιφερειακῶν διακηρύξεων καὶ ἰδίᾳ τῆς διαμερικανικῆς τῆς Bogota τοῦ 1948, ἐπανειλημμένως ἐτονίσθη ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἡ ὁποία μεταβάλλει ἄρδην τὴν θέσιν τῆς ἐργασίας ἐντὸς τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ κοινωνικοῦ τομέως. Ἡ ἐργασία δὲν θεωρεῖται πλέον ὡς ἀπλοῦς συντελεστής κόστους τῆς παραγωγῆς, ὑποκείμενος εἰς τὸν νόμον τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως ὡς πᾶν ἐμπόρευμα, ἀλλὰ παράγων τοῦ εισοδήματος τοῦ ἀνθρώπου, συναφῆς μὲ αὐτὴν αὐτὴν τὴν πρὸς τὰ πρόσω ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ μὲ τὸ ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ ἐπιβαλλόμενον ἐπίπεδον ζωῆς. Ὁ Χάρτης ὅμως παραδόξως παρασιωπᾷ τελείως τὴν νέαν ταύτην ἔννοιαν τῆς ἐργασίας καὶ ἡ συμπλήρωσις του ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου φρονῶ ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος, διότι ἄλλως θὰ ἐνεφάνιζε καθυστέρησιν ἐν σχέσει πρὸς ὅλας τὰς μέχρι τοῦδε διακηρύξεις, ὅπερ ἀπαραδέκτον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως.

Δεύτερον σημεῖον. Συνήθως ἡ ἔννοια τῆς ἐργασίας περιορίζεται εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐξηρητημένης ἐργασίας τῆς παρεχομένης ἐπὶ ἡμερομισθίῳ ἢ μισθῷ ὑπὸ τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων. Εἰς τὴν ἔννοιαν δὲ ταύτην περιορίζονται οἱ ἐργατικοὶ κώδικες. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν προφανῶς ταύτην καὶ ὁ Κοινωνικὸς Χάρτης ἀντιμετωπίζει τὸ δικαίωμα πρὸς ἐργασίαν ὑπὸ τὴν στενὴν ταύτην ἔννοιαν. Τοιαύτη ὅμως ἀντίληψις εἶναι προφανῶς ἐλλιπής, δοθέντος ὅτι ὁ Χάρτης δὲν ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς μόνον τῶν μισθωτῶν ἐργατοῦπαλλήλων, ἀλλὰ καὶ ὅλων τῶν ἀπασχολουμένων ἔστω καὶ εἰς ἀπασχόλησιν αὐτοτελῆ εἰς τὴν ὁποίαν προσφέρουν καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐργασίαν. Ἀντικείμενον τοῦ δικαιώματος δὲν εἶναι συνεπῶς μόνον ἡ ἐξηρητημένη ἐργασία, ἀλλὰ καὶ πᾶσα αὐτοτελῆς καὶ ἑλευθέρα ἀπασχόλησις, ὀριζομένη ἐπιστημονικῶς διὰ τοῦ ὄρου «emplois». Ὑπάρχει ἐν τεραστίῳ πλήθος ἑλευθέρως ἀπασχολουμένων εἰς ἰδίᾳ αὐτῶν αὐτοτελεῖς ἐπιχειρήσεις ἀστικὰς καὶ ἀγροτικὰς, ἐπαγγελματιῶν, βιοτεχνῶν, ἀγροτῶν, διὰ τὴν τύχην καὶ ἀνύψωσιν τῶν ὁποίων ἐνδιαφέρεται ὁ Κοινωνικὸς Χάρτης κατ' ἴσον βαθμὸν ὡς καὶ διὰ τοὺς ἐργατοῦπαλλήλους. Φρονῶ ὅτι ἡ ἀπασχόλησις αὕτη

«emploï» δὲν εἶναι νοητὸν νὰ μείνῃ ἐκτὸς τῆς μερίμνης του καὶ ἐπιβάλλεται ἡ διευκρίνησις τοῦ κειμένου διὰ τῆς προσθήκης μετὰ τὴν λέξιν «ἐργασία» καὶ τῆς λέξεως «emploï».

Τρίτον σημεῖον. Πέραν τοῦ δικαιώματος πρὸς ἐργασίαν ὑφίσταται καὶ ἡ ἐλευθερία ἐκλογῆς τῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος. Αἱ δύο αὗται ἔννοιαι τοῦ δικαιώματος καὶ τῆς ἐλευθερίας εἶναι ἀναποσπάστως ἀλληλένδετοι. Τὸ δικαίωμα τῆς ἐργασίας ἀργεῖ καὶ παραμένει ἀνενεργὲς ὅταν συναντᾷ ὠρισμένας ἀπασχολήσεις ἢ ἐπαγγέλματα «κεκορεσμένα» ἢ «κλειστά». Ὑπάρχει εἰς ὅλα τὰ Κράτη - Μέλη πληθὺς κλειστῶν ἐπαγγελμάτων, διὰ τὰ ὁποῖα τὸ δικαίωμα πρὸς ἐργασίαν ἀποτελεῖ χίμαιραν. Ἡ ἐπιδίωξις εἰσόδου εἰς αὐτά, ἢ ἔφρεσις ἀσκήσεως αὐτῶν παρεμποδίζεται ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν νομοθετῶν. Ἀνάγκη συνεπῶς παρίσταται ὅπως καταργηθοῦν οἱ φραγμοὶ οὗτοι, οἱ παρακωλύοντες τὴν ἐν τῇ πραγματικότητι ἀπεριορίστον ἀσκήσιν τοῦ δικαιώματος πρὸς ἐργασίαν, διὰ τῆς ἀναγορεύσεως ὡς παραλλήλου ἀρχῆς, τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθέρας ἐκλογῆς τοῦ ἐπαγγέλματος. Ὁ Χάρτης καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου εἶναι ἑλλιπὴς καὶ φρονῶ ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ συναφὴς συμπλήρωσις.

Τέταρτον σημεῖον. Ὡς γνωστόν, ἀντιμέτωπος τοῦ δικαιώματος καὶ τῆς ἐλευθερίας πρὸς ἐργασίαν ἐμφανίζεται ἐπὶ ἐθνικοῦ καὶ διεθνοῦς πεδίου ἡ κατάστασις τῆς ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως. Ὁ Χάρτης διαπιστώνει τοῦτο καὶ προβάλλει εἰς τὸ ὑπὸ κρίσιν ἄρθρον 1 τὴν ὑποχρέωσιν τῶν Κρατῶν - Μελῶν ὅπως θέσουν εἰς ἐνέργειαν τὴν πολιτικὴν τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως διὰ δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν κυρίως ἐπενδύσεων, ὥστε νὰ καταστῇ ἐνεργὸν τὸ δικαίωμα καὶ ἡ ἐλευθερία πρὸς ἐργασίαν. Ἐνῶ ὅμως ὁ Χάρτης διαγράφει τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, παραλείπει νὰ προσδιορίσῃ σαφῶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν κατάστασιν τῆς ἀνεργίας καὶ ὑποαπασχολήσεως καὶ τὴν ἀκριβῆ ἔννοιαν αὐτῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ μέσα τὰ κεφαλαιώδη καὶ τὴν ὑφὴν τῆς πολιτικῆς τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως. Αἱ ἐλλείψεις αὗται εἶναι οὐσιώδεις. Πρῶτον διότι ὑπάρχει ἤδη μία σοβαρωτάτη ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου θεωρία καὶ πρακτικὴ διατυπωθεῖσαι ἰδιαίτατα εἰς τὰς ἀποφάσεις τῶν Διεθνῶν Διασκέψεων Ἐργασίας καὶ τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν περὶ πλήρους ἀπασχολήσεως καὶ περὶ τῆς μάχης κατὰ τῆς ἀνεργίας (Κώδιξ Διεθνῆς Ἐργασίας, τόμος Βος, σελ. 57 - 67 καὶ σελ. 939 - 946), τὰς ὁποίας δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἀγνοήσωμεν, ἐπὶ κινδύνῳ νὰ φανῶμεν καθυστερημένοι καὶ μὴ προάγοντες τὴν ὅλην ὑπόθεσιν. Πρέπει νὰ χωρήσωμεν καὶ ἡμεῖς εἰς προσδιορισμὸν τῆς ἐννοίας τῆς ἀνεργίας καὶ διαπιστοῦντες καὶ ἡμεῖς τὴν ὑπαρξίν καὶ τῆς καταστάσεως ὑποαπασχολήσεως καὶ εἰς τὸν προσδιορισμὸν καὶ τῆς ἐννοίας ταύτης. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ σκέψις, τὴν ὁποίαν ἐκπροσωποῦμεν, κληρονόμος τοῦ καρτεσιανικοῦ ρασιοναλισμοῦ, πρέπει νὰ ἀναδειχθῇ καὶ ἐν τούτῳ ἐνδελεχεστέρα. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ἔκρινα καθήκον μου νὰ προτείνω τοὺς ἐν τῇ σχετικῇ τροπολογίᾳ μου προσδιορισμοὺς καὶ ἐπὶ πλέον νὰ ἐπισημάνω δι' αὐτῆς καὶ τὸ γεγονός ὅτι «ἡ ἀνεργία καὶ ὑποαπασχολήσεις» αποτελοῦν τὰς μάστιγας τοῦ συγχρόνου κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ βίου καὶ τὴν πηγαίαν ἀφορμὴν τῆς ἀθλιότητος. Δεύτερον διότι αἱ αὗται ὡς ἄνω διεθνεῖς ἀποφάσεις προσδιορίζουν σαφῶς καὶ λεπτομερῶς τὰ δημοσιονομικὰ καὶ τεχνικὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων εἶναι δυνατὸν καὶ πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ πολιτικὴ τῆς μάχης κατὰ

τῆς ἀνεργίας. Ἡμεῖς ὄχι μόνον εἴμεθα ἰσχυρότατοι καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης, ἀλλὰ καὶ παρασιωπῶμεν τὸ κύριον ὄργανον διὰ τοῦ ὁποίου εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιδιώξωμεν ἐπὶ ἐθνικοῦ καὶ διεθνοποικίτου πεδίου τὰς ἐπενδύσεις καὶ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων ἐπὶ σκοπῷ πλήρους ἀπασχολήσεως, εἶναι δὲ τοῦτο ὁ «Εὐρωπαϊκὸς Ὁργανισμὸς» (Fonds) τῶν ἐπενδύσεων. Ἡ ὑποχρέωσις τῶν Κρατῶν· Μελῶν πρὸς ἄσκησιν πολιτικῆς πλήρους ἀπασχολήσεως θὰ παραμείνη ἀτροφικὴ ἂν μὴ καὶ χιμαιρικὴ ἐφ' ὅσον δὲν θὰ λειτουργήσῃ εἰς τοιοῦτος διεθνοποικίτου Ὁργανισμὸς ἔτοιμος νὰ χρηματοδοτήσῃ ἢ καὶ νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν χρηματοδότησιν τῶν ἐθνικῶν ἐπενδύσεων. Τὸ πονηρὸν τοῦτο τὸ ὁποῖον εὐλόγως ἀναμένει ὁ κόσμος τῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ καὶ ἡ Διεθνὴς κοινὴ γνώμη ἀπὸ τὸν Εὐρωπαϊκὸν μας Χάρτην, ἐλλείπει καὶ πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ σημειωθῇ, καὶ μάλιστα νὰ ἐξυμωθῇ. Εἰς τοῦτο ἐπίσης ἀποβλέπει ἡ σχετικὴ τροπολογία μου.

*
* *

Ἐπὶ τοῦ ἀρθροῦ 2 τοῦ ἀφορῶντος τοὺς ὄρους καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας.

Μετὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀπασχολήσεως προέχει ἐπίσης ἡ ἐξασφάλισις ἐπαρκoῦς εἰσοδήματος ἐκ τῆς ἀπασχολήσεως. Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι καίριον, διότι ἡ νέα κοινωνικὴ πολιτικὴ ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι ἀπὸ τὸν οἶκτον πρὸς τὸν ἄνθρωπον. «Πάντα τὰ ἀνθρώπινα ὄντα, τονίξει ἡ Διακήρυξις τῆς Φιλαδελφείας, δικαιούνται νὰ ἐπιδιώκουν διὰ τῆς ἀπασχολήσεώς των τὴν ὕλικὴν καὶ πνευματικὴν των πρόοδον». Βάσις τῆς ἀνάδου τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς εἶναι τὸ εἰσόδημα ἐκ τῆς ἀπασχολήσεως καὶ πρόβλημα προέχον τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς εἶναι εἰς ποῖον ὕψος δέον νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ εἰσόδημα τοῦτο, ὥστε ἐξ αὐτοῦ πρωτίστως νὰ ἐκπορευέται τὸ ἀνώτερον ἐπίπεδον ζωῆς. Εἶναι ὁμοσ πρόδηλον ὅτι ὑπὸ τὴν καθολικὴν ταύτην προοπτικὴν ἡ προσοχὴ δέον νὰ στραφῇ ὄχι μόνον εἰς τὸ εἰσόδημα ἐκ τῆς ἐξηρητημένης ἐργασίας τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων, δηλαδὴ εἰς τὰ ἡμερομίσθια καὶ τοὺς μισθοὺς, ἀλλ' ἐξ ἴσου καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν καὶ εἰς τὸ εἰσόδημα ἐκ τῆς ἐλευθέρως ἀπασχολήσεως τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν, βιοτεχνῶν καὶ γεωργῶν, δηλαδὴ καὶ εἰς τὰ ἐν ἐπιστημονικῇ ἀκριβείᾳ κέρδη τῶν αὐτοτελῶν ἐπιχειρηματιῶν. Ἐὰν εἶναι μέγας ὁ ὄγκος τῶν μισθωτῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων διὰ τὸ εἰσόδημα τῶν ὁποίων ἐπιβάλλεται μέριμνα, μέγιστος εἶναι ἐπίσης ὁ ὄγκος τῶν αὐτοτελῶν καὶ εἰς εὐρυτάτην κλίμακα μικρῶν ἐπιχειρηματιῶν, διὰ τὸ εἰσόδημα τῶν ὁποίων ἡ αὐτὴ ἐπιβάλλεται μέριμνα. Ἄρκει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἐπὶ συνόλου παγκοσμίως ἀπασχολουμένων 800 000 000 τὰ 400 000 000 περίπου εἶναι αὐτοτελεῖς γεωργοί, τὰ 150 000 000 περίπου ἀστοὶ αὐτοτελεῖς ἐπαγγελματίαι καὶ βιοτέχναι καὶ τὰ ὑπόλοιπα 150 000 000 περίπου ἐργάται καὶ ὑπάλληλοι. Μονομερῆς μέριμνα μόνον διὰ τοὺς ἐργάτας ὑπαλλήλους καὶ ἐγκατάλειψις εἰς τὴν τύχην των τῶν λοιπῶν ἀπασχολουμένων οὐδαμῶς εἶναι νοητὸν ὅτι δύναται νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς γενικῆς εὐημερίας, ἥτις ἀποτελεῖ αὐτὸν τοῦτον τὸν σκοπὸν τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ παντὸς κοινωνικοῦ Χάρτου. Τοῦτο ἀκριβῶς διαβλέψασα ἡ Διακήρυξις τῆς Φιλαδελφείας, παρὰ τὸν προέχοντα ἐργατικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα ὡς ἀπορροεούσης ἐκ τῆς Διεθνοῦς Ὁργανώσεως Ἐργασίας, δὲν ἐδίστασε νὰ τονίσῃ εἰς τὸ κεφάλαιον 3 ἐδάφιον δ, ὅτι «τὰ

προγράμματα δέον να τείνουν εις την εξασφάλισιν δια πάντας τους απασχολούμενους ίσης συμμετοχής εις τους καρπούς τής προόδου από απόψεως άμοιβής εργασίας και κερδών». Την αυτήν άποψιν εξαίρουν και άλλαι αποφάσεις των Διασκέψεων Εργασίας ως και αι Διακηρύξεις των Δικαιωμάτων του Άνθρώπου του 1948. Άλλα παρά τα δεδομένα ταύτα ο υπό κρίσιν Κοινωνικός μας Χάρτης δέν φαίνεται άσπαζόμενος την καθολικήν ταύτην κατεύθυνσιν. Είμαι μονομερής και περιορίζεται εις την προστασίαν μόνον των ημερομισθίων και μισθών. Έγκαταλείπει εκτός οίασδήποτε προσοχής και προστασίας τα εισοδήματα εκ των αυτοτελών απασχολήσεων. Πράττει τοῦτο ὡσεὶ ἦτο ἄπλοῦς Κῶδιξ Ἑργασίας, ἐνῶ εἶναι και δέον να εἶναι Κοινωνικός Χάρτης.

Έκ των σκέψεων τούτων ὀρμώμενος ἔκρινα ἀπαραίτητον να υποβάλω την ἐπὶ τοῦ ἀρθρου 2 τροπολογίαν μου και να τονίσω δύο σημεῖα εἰσέτι δια την υποστήριξιν και ἐπεξήγησιν αὐτῆς.

Πρῶτον σημεῖον. Ἀναμφιβόλως εἶναι ἀρίστη και ἀνεπιδεής οίασδήποτε συμπληρώσεως ἢ διατύπωσις τοῦ Χάρτου ὡς πρὸς τὸ ὕψος τοῦ ἐργατικοῦ εισοδήματος και τῆς ἀμοιβῆς εκ τῆς ἐξηρημένῃς ἐργασίας. Πρέπει τοῦτο να εἶναι κατὸν Χάρτην ὄχι μόνον ἀνάλογον πρὸς τὰς ἐπαγγελματικὰς ἰκανότητας τοῦ μισθωτοῦ ἀλλὰ και ἀσφαλές και να εξασφαλίζῃ ὑπὲρ αὐτοῦ και τῆς οἰκογενείας του ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐπιπεδον ζωῆς ἀνετον, πρὸς τοῦτο δὲ δέον να προσδιορίζεται ἐκάστοτε ἀφ' ἑνὸς μὲν βάσει ἑνὸς ἐλαχίστου ὀρίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ βάσει τοῦ κόστους τῆς ζωῆς και να μεταβάλλεται περιοδικῶς συναρτήσῃ τοῦ κόστους τούτου.

Δεύτερον σημεῖον. Ἀντίστοιχον ἀκριβῶς προσδιορισμὸν ἔκρινα ὀρθὸν να διατυπώσω και ὡς πρὸς τὸ εισόδημα τῶν ἐλευθέρως απασχολούμενων εις αὐτοτελεῖς των ἐπιχειρήσεις. Οὕτω, ἐνῶ συμπληροῦνται τὸ μέγα κενὸν τὸ ὁποῖον ἀφήνει ὁ υπό κρίσιν Χάρτης, ὡς ἀνελύθη ἀνωτέρω, και προσδίδεται ἡ αὐτὴ προσοχή και ἡ αὐτὴ προστασία και ὡς πρὸς τὸ εισόδημα τοῦτο, δέν δημιουργεῖται διάστασις ὡς πρὸς τὸν προσδιορισμὸν τοῦ ὕψους και τοῦ εισοδήματος τούτου. Ἀνάλογοι παραμένουν αἱ βασικαὶ κατευθύνσεις ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐπαρκείας και τοῦ εισοδήματος τούτου. Καὶ τοῦτο πρέπει ἀφ' ἑνὸς μὲν να εὐρίσκειται ἐν συναρτήσει με τὴν ἰκανότητα τοῦ απασχολούμενου, ἀφ' ἑτέρου δὲ να εξασφαλίζῃ εις αὐτὸν και τὴν οἰκογένειάν του ζωὴν ἀνετον (décente).

Τρίτον σημεῖον. Δοθέντος ὅτι κατὰ τὸν Χάρτην εις πᾶσαν διακήρυξιν-δέον να ἐπακολουθῇ και ἀντίστοιχος ὑποχρέωσις τῶν Κρατῶν—Μελῶν, προσδιορίζεται ἐν τῇ τροπολογίᾳ μου συντομώτατα ὁ ρυθμὸς τῶν ληπτέων μέτρων, εἶναι δὲ ταῦτα βασικῶς ἡ ρύθμισις τῶν τιμῶν και ἰδία τῶν γεωργικῶν προϊόντων και ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ. Ἐναπόκειται περαιτέρω εις τὸ δια τοῦ Χάρτου ἰδρῦόμενον Οἰκονομικὸν και Κοινωνικὸν Συμβούλιον ἢ κατὰστρώσις τῶν λεπτομερῶν προγραμμάτων δια τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ εξασφάλισεως ἐπαρκῶν εισοδημάτων και κερδῶν και εις τοὺς αὐτοτελῶς απασχολούμενους.

*
**

Ἐπὶ τοῦ ἀρθρου 10 τοῦ ἀφορῶντος και τὴν κατοικίαν. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Χάρτης εις τὸ ἀρθρον 10 ἀποδίδει τὴν προσήκουσαν σημασίαν εις τὴν

κατοικίαν και τονίζει πλέον η επαρκώς την προέχουσαν σημασίαν την οποίαν ενέχει αυτή δια την εξασφάλισιν άνετου ζωής, δια τούτο δέ αφ' ένός μόνον αναγορεύει τὸ δικαίωμα πρὸς ἀπόκτησιν κατοικίας εἰς πᾶν πρόσωπον, αφ' ἑτέρου δέ ὀρίζει ὅτι ἡ κατοικία δέον νὰ εἶναι προσιτὴ ἀπὸ ἀπόψεως τιμῆς καὶ νὰ ἐμφανίζῃ καλὰς συνθήκας υγιεινῆς καὶ άνέσεων (bonnes conditions d'hygiène et de confort). Περιττὸν συνεπῶς ἀποβαίνει νὰ ἐξάσῃ τις ἄλλην μίαν φορὰν τὴν τεραστίαν σημασίαν τῆς υγιεινῆς κατοικίας δια τὴν ὑπαρξιν ἀνωτέρου ἐπιπέδου ζωῆς. Ἐπὶ τούτου βασικοῦ τούτου θέματος ὁ Χάρτης εἶναι ἀνεκδοκίμος οἰασθῆναι συμπληρώσεως, σπουδαῖον κενὸν ἐμφανίζει ἀπὸ ἀπόψεως τῶν εἰδικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα τὰ Κράτη - Μέλη δέον νὰ λάβουν εἰς βραχυχρόνιον καὶ μακροχρόνιον κλίμακα ἐπὶ ἐθνικοῦ καὶ διευρωπαϊκοῦ ἐπιπέδου, ὥστε τὸ δικαίωμα πρὸς κατοικίαν νὰ ἀποβῇ καὶ πραγματικότης. Εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κενοῦ τούτου ἀποβλέπει ἡ προαριθεῖσα προσθήκη - τροπολογία μου, ἣτις φρονῶ ὅτι δικαιολογεῖται καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς εἰδικωτέρων ὡς πρὸς ἡμᾶς λόγων :

Πρῶτον. Διότι ὑπάρχει ἐπὶ τῶν προγραμμάτων στεγασεως μία σπουδαία τάτις ἐπεξεργασία συντελεσθεῖσα ὑπὸ τῆς Διεθνούς Ὁργανώσεως Ἐργασίας ἐπὶ παγκοσμίου καὶ περιφερειακοῦ ἐπιπέδου, τῆς ὁποίας τὰς κατευθύνσεις ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν ἰδίᾳ τῆς οἰκοδομικῆς βιομηχανίας καὶ τὴν ἐπιδίωξιν τῆς μειώσεως τοῦ κόστους οἰκοδομῆς δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἀγνοήσωμεν. Ὁ Χάρτης μας, ἐν ὅψει τοιαύτης κολοσσιαίας προεργασίας, μὲ πορίσματα σαφῆ καὶ ἀπικριβωμένα κατόπιν ἐνδελεχοῦς μελέτης εἰδικῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Διεθνούς Ὁργανώσεως Ἐργασίας καὶ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, δὲν εἶναι νοητὸν νὰ ἐμφανίζεται μὴ ἔχον ταῦτα ὑπ' ὄψιν.

Δεύτερον. Διότι εἰδικώτερον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐγένετο ἤδη σοβαρωτάτη προσπάθεια ἐκ μέρους τῆς Ἐπιτροπῆς μας, τῆς ὁποίας ἕνα δείγμα ἀποτελεῖ πλὴν ἄλλων ἢ ὑπ' ἀρ. 1)1950 ἐκ 200 σελίδων εἰδικὴ ἐκθεση καὶ ἦν ἐπηκολούθησαν μακρὰ συζητήσεις ἐντὸς τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως καὶ συναφεῖς ἀποφάσεις. Δι' ὅλων ὁμῶς τούτων τῶν ἀποφάσεων ἀπὸ τοῦ 1950 - 1954 ἀπεκρυσταλλώθη ὡς πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν μας καὶ τὴν Συμβουλευτικὴν μας Συνέλευσιν ἐν πόρισμα σαφές, συγκεκριμένον καὶ ἐπίμονον. Ὅτι δια τὴν πραγματικὴν ἐπιδίωξιν τῆς παροχῆς κατοικίας δέον νὰ ἰδρυθῇ τὸ ταχύτερον τὸ ὄργανον χρηματοδοτήσεως, τοιοῦτον δὲ εἶναι τὸ Ἰνστιτοῦτον Εὐρωπαϊκῆς Κτηματικῆς Πίσσεως, προικοδοτούμενον δι' ἐπαρκῶν διευρωπαϊκῶν καὶ διεθνῶν κεφαλαίων. Δια τοῦ ὁργάνου τούτου, ἐνῶ θὰ ἀνεδεικνύετο καὶ θὰ ἐσυγκρητοποιεῖτο ἡ ἀλληλεγγύη τῶν Κρατῶν - Μελῶν, θὰ καθίστατο ἐφικτὴ ἡ αὔξουσα χρηματοδοτήσεις τῆς λαϊκῆς κατοικίας καὶ ἡ ὑποβοήθησις τῶν ἐθνικῶν προσπαθειῶν. Ἐκρίθη ἀπὸ τὴν μεταπολεμικὴν πείραν ὅτι ἡ προσπάθεια τῶν Κρατῶν - Μελῶν ἐπὶ ἐθνικοῦ πεδίου, ὅσονδήποτε καὶ ἂν ὑπῆρξε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι σοβαρά, ὡς καταδεικνύεται ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, τῆς Γαλλίας, τοῦ Βελγίου, τῆς Ἰταλίας καὶ τῶν ἄλλων χωρῶν, τὸ ἔλλειμμα τῶν λαϊκῶν κατοικῶν ἀνέχοται εἰς ἰλιγγιώδεις ἀριθμοὺς καὶ μόνον μία συστηματικὴ διευρωπαϊκὴ χρηματοδότησις, ἐπικουρὸς τῶν ἐθνικῶν προσπαθειῶν, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἀσφαλῆ βάσιν τῆς πλήρους ἀντιμετώπισσεως. Τὸ πόρισμα τοῦτο ἀντιμετώπισε τὴν ἀρνησιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Ὑπουργῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης καὶ δὲν ἔλαβε

συνιστᾷ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀπαράδεκτον ὀπισθοδρόμησιν, ὑποανάπτυξιν, παρακμὴν, διότι ἐμπερικλείει ἐν ἑαυτῇ τὸ μέγιστον κακόν, τὸν φόβον τῆς ἀνάγκης, τὴν αἴσθησιν τῆς καταπτώσεως, τὴν αἴσθησιν τῆς δουλείας εἰς τὸν φόβον τῆς ἀθλιότητος.

Δεύτερον. Διότι τοῦτο ἀκριβῶς διαβλέψασα ἐγκαίρως ἡ Διεθνὴς Ὀργάνωσις Ἐργασίας ἐπανειλημμένως διηγόρευσε πρὸς ὅλους τοὺς λαοὺς τὴν ἀνάγκην ὅπως ἐπεκταθῇ ἡ κοινωνικὴ ἀσφάλεια εἰδικώτερον καὶ εἰς τοὺς ἀγροτικούς πληθυσμούς. Σημαντικὴ ἰδιαζόντως ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης εἶναι ἡ ἀπόφασις, ἣν ἡ Διαρκὴς Ἐπιτροπὴ Γεωργίας τοῦ Διεθνoῦς Γραφείου Ἐργασίας ἔλαβε κατὰ τὴν Σύνοδον αὐτῆς τῆς 1-10 Σεπτεμβρίου 1949 καὶ τῆς ὁποίας τὸ σχετικὸν μέρος μεταφέρομεν ἐνταῦθα ἔχον οὕτω : «Εἶναι ἀπαραίτητον, τονίζει, ὅπως ἡ προσοχὴ στραφῇ ἄνευ ἀναβολῆς, εἰς τὴν ἐκπόνησιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν σχεδίων προωθημένων νὰ ἐξασφαλίσουν ὑπὲρ τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν ἐν ἐλάχιστον ὄριον κοινωνικῆς ἀσφαλείας καὶ τὴν υἰοθέτησιν μέτρων καταλλήλων διὰ τὴν θέσιν εἰς ἐφαρμογὴν τῶν σχεδίων τούτων ἐντὸς τῆς βραχυτάτης δυνατῆς προθεσμίας. Τὰ σχέδια δὲ ταῦτα δεόν νὰ ἐφαρμοσθῶν ὅχι μόνον ὑπὲρ τῶν μισθωτῶν ἔργατῶν γεωργίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὅλων τῶν κατηγοριῶν τῶν γεωργῶν, οἵτινες ἐργάζονται αὐτοτελῶς καὶ δι' ἴδιον λογ' ὀρισμὸν καὶ οἵτινες τελευταῖοι οὗτοι ἀποτελοῦν τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν. Τὰ σχέδια ταῦτα δεόν ἐπὶ πλέον νὰ περιλάβουν ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὰ μέλη οἰκογενείας τῶν αὐτοτελῶν γεωργῶν, ὁποῖων μελῶν ἡ ἐργασία δὲν ἀμειβεται ὑπὸ τῆς οἰκογενειακῆς γεωργικῆς ἐπιχειρήσεως. Τὰ σχέδια ταῦτα δεόν ἀκόμη νὰ περιλάβουν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν καὶ τὰς περιπτώσεις ἀπροβλέπτων θεομηγιῶν, αἱ ὁποῖαι καταστρέφουν τὴν ἐσοδείαν τῶν αὐτοτελῶν γεωργῶν καὶ ἀπειλοῦν αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπαρξίν τῶν γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων» (Διεθνὴς Κώδιξ Ἐργασίας, τομ. Βορ, σελ. 651—653).

Ἐν ὄψει μιᾶς τοιαύτης ἀνάγκης καὶ ἐν ὄψει μιᾶς τοιαύτης προβολῆς τοῦ προβλήματος τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλείας τῶν ἀγροτῶν, φρονῶ ὅτι θὰ ἀπετέλει παράλειψιν ἀνένδεκτον ἢ μὴ ἐπισημανσις ἀπὸ τοῦδε εἰς τὸν Χάρτην μας τῆς εἰδικῆς ταύτης ὑποχρέσεως τῶν Κρατῶν μας πρὸς τοὺς ἀγροτικούς μας πληθυσμούς καὶ παρακαλῶ ὅπως ἐξετασθῇ μετὰ προσοχῆς ἡ συναφὴς τροπολογία μου.

B'.

*Τὰ κείμενα τῶν τροπολογιῶν μου
καὶ τὰ ἀντίστοιχα κείμενα τοῦ Σχεδίου τοῦ Χάρτου*

Ἐπὶ τοῦ Προοίμιου

Αἱ τροπολογίαι μου

§ 1. Τὰ Ὑψηλὰ Συμβαλλόμενα Κράτη, ἀναγνωρίζοντα ὅτι διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ Ἄνθρωπου εἶναι ἀπαραίτητοι ὅχι μόνον αἱ θεμελιώδεις Ἐλευθερίαι, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἡ εὐημερία καὶ ἐπίπεδον ζωῆς κατάλληλον, διακηρύττουσιν ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τοῦ παρόντος Χάρτου, ὅστις Χάρτης ἀποτελεῖ συμπλή-

Τὸ κείμενον τοῦ Χάρτου

§ 1 Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ παρόντος Χάρτου εἶναι ἡ διαρκὴς βελτίωσις τῆς εὐημερίας τῶν λαῶν τῶν ὑψηλῶν συμβαλλομένων Κρατῶν διὰ τῆς συνεχοῦς ἀξήσεως τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς καὶ τῆς δικαίας κατανομῆς τῶν πόρων ὡς καὶ τῶν βαρῶν.

ρωμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου, τὴν διαρκῆ καὶ σταθερὰν βελτίωσιν τοῦ ἐπιπέδου εὐημερίας τῶν λαῶν τῶν διὰ τῆς συνεχοῦς αὐξήσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς δικαίας κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος τούτου ὡς καὶ τῶν βαρῶν.

§ 2. Ἀναγνωρίζοντα ἐπίσης ὅτι ἡ αὐξησης τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ συνεπῶς καὶ τοῦ ἀτομικοῦ καὶ οἰκογενειακοῦ τοιοῦτου ἐξαρθῶνται ἀπὸ τὰς οἰκονομικὰς συνθήκας καὶ εἰδικώτερον ἀπὸ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν διαθεσίμων πόρων, τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη θὰ ἀποβλέψουν εἰς ὑψηλὸν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπίπεδον τῆς παραγωγῆς τῶν ἐπενδύσεων καὶ τῶν ἀνταλλαγῶν. Θὰ ἀσκήσουν πολιτικὴν οἰκονομικὴν, νομισματικὴν καὶ φορολογικὴν ἱκανὴν νὰ ἐξασφαλίσῃ «τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν», τὴν πλήρη ἀπασχόλησιν καὶ τὴν δικαίαν διανομὴν τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῶν βαρῶν, ὡς καὶ τὴν σταθερότητα τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ νομίματος. Εὐχαρίστως διαπιστοῦν ὅτι οἱ κανόνες οὗτοι τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς υἱοθετήθησαν ἤδη καὶ ὑπὸ τῆς Διεθνοῦς Ὁργανώσεως Ἑργασίας, εἰς ἀποφάσεις ἀφορῶσας τὴν ἀκολουθητέαν οἰκονομικὴν πολιτικὴν διὰ τὴν πραγματώσιν τῶν κοινωνικῶν σκοπῶν, τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως καὶ τῆς μάχης κατὰ τῆς ἀνεργίας.

§ 14. (Προσθήκη). Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη, κατ' ἀκολουθίαν, θὰ ἀναπτύξουν τὴν συνεργασίαν τῶν εἰς τὸν οἰκονομικὸν τομέα, ἰδίᾳ διὰ τῆς θέσεως εἰς ἐφαρμογὴν ἐνὸς Ὁργανισμοῦ (Κεφαλαίου) Εὐρωπαϊκοῦ Ἑπενδύσεων ἐφωδιασμένου μὲ κεφάλαια ἐπαρκῆ, καὶ εἰς τὸν κοινωνικὸν τομέα διὰ τῆς ἐναρμονίσεως εἰδικώτερον τῶν νομοθεσιῶν τῶν καὶ τῆς κοινωνικῆς πρακτικῆς τῶν πρὸς τὰ ἀνώτατα ἐπίπεδα.

§ 2 Ἀναγνωρίζοντα ὅτι τὸ ἐπίπεδον ζωῆς ἐξαρθᾶται ἀπὸ τὰς οἰκονομικὰς συνθήκας καὶ εἰδικώτερον ἀπὸ τοὺς διαθεσίμους πόρους, τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη θὰ ἐπαγρυπνοῦν διὰ νὰ φέρουν εἰς ἐπίπεδον ἐπαρκῆ τὴν παραγωγὴν, τὰς ἐπενδύσεις καὶ τὰς ἀνταλλαγὰς. Θὰ ἀσκήσουν πολιτικὴν οἰκονομικὴν, νομισματικὴν καὶ φορολογικὴν ἱκανὴν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πλήρη ἀπασχόλησιν, τὴν δικαίαν διανομὴν τῶν πόρων καὶ τῶν βαρῶν ὡς καὶ τὴν σταθερότητα τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ νομίματος.

Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 1

Τροπολογίαι

§ 1. Πᾶν πρόσωπον ἔχει δικαίωμα εἰς ἀπασχόλησιν καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν τοῦ ἐπαγγέλματός του.
(Προσθήκη)

§ 2. Πᾶς ἐργαζόμενος ἔχει δικαίωμα εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν τῆς ἐργασίας του. Ἡ ἐργασία εἶναι κοινωνικὴ λειτουργία, ἀπολαύει ἰδιαιτέρας προστασίας τοῦ Κράτους καὶ δὲν θεωρεῖται ἐμπόρευμα.
(Προσθήκη)

§ 3. Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνοῦν εἰς τὸν ὅρισμόν ὅτι «ἡ πλήρης ἀπασχόλησις εἶναι ἡ κατάστασις κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀνεργία δὲν ὑπερβαίνει τὸ ἐλάχιστον ὄριον λαμβανόμενων ὑπ' ὄψιν ἐποχιακῶν συνθηκῶν». Διαπιστοῦν ὅτι εἰς πολλὰς χώρας τῆς Εὐρώπης ὄχι μόνον ἡ ἀνεργία ἀλλὰ καὶ ἡ ὑποαπασχόλησις ἀποτελοῦν σοβαρὸν ἐμπόδιον εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν ἐπιπέδων ζωῆς καὶ θεωροῦν τὴν ἀνεργίαν καὶ μαζικὴν ὑποαπασχόλησιν ὡς κοινωνικὸν κακὸν θεραπεύσιμον ἄνευ προσβολῆς καὶ παραβιάσεως τῶν θεμελιωδῶν ἐλευθεριῶν.

§ 4. Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη ὑποχρεοῦνται νὰ ἀσκήσουν πολιτικὴν πλήρους ἀπασχολήσεως (συνέχεια ὡς τὸ κείμενον τοῦ Χάρτου τῆς παρ. 2).

§ 5. (Προσθήκη). Ὑποχρεοῦνται ἰδίᾳ

Κείμενον τοῦ Χάρτου

§ 1. Πᾶν πρόσωπον ἔχει δικαίωμα εἰς τὴν ἐργασίαν. Ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ δικαιώματος τούτου πρέπει νὰ ἔζη τὴν δυνατότητα νὰ κερδίζη τὰ τῆς βιοτῆς του δι' ἐργασίας ἐλευθέρως ἀναλαμβάνομένης.

§ 2. Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη ὑποχρεοῦνται ἰδίως νὰ ἐπαγορευθοῦν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ὄγκου τῶν ἐπενδύσεων τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν πλήρη ἀπασχόλησιν ἐν Εὐρώπῃ καὶ νὰ υποβοηθοῦν τὰς ἐνδεχομένας ἀνεπαρκείας διὰ δημοσίων ἐπενδύσεων, νὰ βοηθοῦν, νὰ ὑποκινοῦν ἢ νὰ δημιουργοῦν νέας οἰκονομικὰς ἀπασχολήσεις δυναμένας πληρῶς ἄλλων καὶ νὰ ὑποκαθιστοῦν τὰς ἐπιχειρήσεις τὰς διατελούσας εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐξαφανίσεως καὶ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν ἀναπροσαρμογὴν καὶ τὴν ἀνακατάταξιν τοῦ ἀνέργου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ.

διὰ τῆς θέσεως εἰς ἐφαρμογὴν ἐνὸς Ὁργανισμοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Ἐπενδύσεων πρὸς μίαν συνεργασίαν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐντατικὴν καὶ πρὸς ἀλληλοβοήθειαν πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας τὰς ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένας.

Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 2

Τροπολογίαί

Πᾶν πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἀπασχολεῖται εἰς ἓν ἐπάγγελμα ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπολαμβάνῃ εἰσόδημα ἀνάλογον μὲ τὴν ἰκανότητά του καὶ ἐξασφαλίζον ζοὴν ἐπαρκῆ εἰς αὐτὸ καὶ τὴν οἰκογενεϊάν του.

Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη ὑποχρεοῦνται εἰς προοδευτικὸν διακρονισμόν τῶν ἐπιπέδων τῶν εἰσοδημάτων διὰ μέτρων προσφόρων καὶ ἰδίως διὰ τοῦ καθορισμοῦ καὶ τοῦ ἐλέγχου καὶ τῆς ρυθμίσεως τῶν τιμῶν καὶ διὰ τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς.

Πᾶς ἐργαζόμενος καὶ μισθωτὸς ἔχει δικαίωμα εἰς συνθήκας ἐργασίας δικαίας καὶ σταθεράς.

Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη ὑποχρεοῦνται νὰ λαμβάνουν προοδευτικῶς τὰ μέτρα τὰ κατάλληλα νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς πάντα ἐργαζόμενον καὶ εἰς πάντα μισθωτὸν ἐν τῇ ἐργασίᾳ του :

(Συνέχεια ὡς ἡ τοῦ κειμένου).

Κείμενον τοῦ Χάρτου

Πᾶν πρόσωπον ἔχει δικαίωμα εἰς συνθήκας ἐργασίας δικαίας καὶ σταθεράς. Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη ὑποχρεοῦνται νὰ λαμβάνουν προοδευτικῶς τὰ μέτρα τὰ κατάλληλα νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς πᾶν πρόσωπον ἐν τῇ ἐργασία του :

α) τὴν ἀσφάλειαν καὶ ὑγιεινὴν

β) ἀμοιβὴν

- ἀνταποκρινομένην εἰς τὴν ἐπαγγελματικὴν του ἰκανότητα
- ἴσην δι' ἐργασίαν ἴσην
- ἀσφαλίζουσαν εἰς αὐτὸ καὶ τὴν οἰκογενεϊάν του ζοὴν ἀνετον ἐξασφαλισμένην ἰδίᾳ διὰ :
- τῆς καθιερώσεως ἐνὸς ἐλαχίστου ἡμερομισθίου ἢ μισθοῦ
- τοῦ καθορισμοῦ τῶν μισθῶν βάσει τοῦ ἐλαχίστου τούτου ὀρίου
- τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῶν μισθῶν ἀναλόγως τοῦ κόστους ζωῆς, περιοδικῶς ἐκτιμωμένου.

Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 10

Τροπολογίαί

§ β. (Προσθήκη). Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐπείγουσης ἀναγκαιότητος τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη ὑποχρεοῦνται νὰ ἔχουν ὑπ' ὄψιν τὰς διαπιστώσεις καὶ κατευθύνσεις τὰς προταθείσας ὑπὸ τῆς Διεθνοῦς Ὁργανώσεως Ἐργασίας καὶ ὑπὸ τῆς Διαμερικανικῆς Διασκέψεως Κοινωνικῆς Ἀσφαλείας ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν προγραμμάτων στεγασεως καὶ ἐπὶ τῆς ἀνάγκης

Κείμενον τοῦ Χάρτου

§ β. Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη ὑποχρεοῦνται νὰ προωθοῦν ἐν τῷ πλαισίῳ μᾶς συντονισμένης πολιτικῆς πολεοδομίας καὶ ἀγροτικῆς κατοικίας, τὴν κατασκευὴν κατοικιῶν εἰς ἐπαρκῆ ποσότητα καὶ εἰς τιμὰς προσιτάς, ἐμφανίζουσας καλοὺς ὄρους ὑγιεινῆς καὶ ἀνέσεων.

δημιουργίας ἑνὸς «Ἴνστιτούτου κτημα-
τικῆς πίστεως διεθνoῦς» διευρωπαϊκῆς
καὶ ἐπὶ τῆς διαθέσεως κεφαλαίων εἰς
τὴν κατασκευὴν εὐθηνῶν κατοικιῶν διὰ
τὰς πτωχὰς οἰκογενείας. (Ἡ περίοδος
αὕτη προστίθεται εἰς τὸ τέλος τῆς παρα-
γράφου β τοῦ κειμένου, διατηρουμένης
ὡς ἔχει).

Ἐπὶ τοῦ ἄρθρου 11

Τροπολογίαι

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἄρθρου τούτου προσ-
τίθεται ἡ κάτωθι παράγραφος :

Τὰ ὑψηλὰ συμβαλλόμενα Μέρη συμ-
φωνοῦν ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως
εἰς ὅλας τὰς χώρας ἢ προσοχὴ στραφῇ
ἄνευ ἀναβολῆς ἐπὶ τῆς ἐπεξεργασίας καὶ
τῆς ἀναπτύξεως σχεδίων προωρισμένων
νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς τοὺς ἀγροτικούς
πληθυσμούς ἐν ἐλάχιστον ὅριον κοινο-
νικῆς ἀσφαλείας καὶ ἐπὶ τῆς υἰοθετήσε-
ως μέτρων προσφόρων διὰ τὴν ἐφαρμο-
γὴν τῶν Σχεδίων τούτων ἐντὸς τῆς βρα-
χυτάτης προθεσμίας. Τὰ Σχέδια ταῦτα
θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπεκταθοῦν ὄχι μόνον
εἰς τοὺς ἐργάτας τῆς γεωργίας ἀλλὰ καὶ
εἰς τὰς διαφόρους κατηγορίας τῶν ἀγρο-
τῶν οἵτινες ἐργάζονται δι' ἴδιον λογα-
ριασμόν καὶ ἀντιπροσωπεύουν τὴν με-
γάλην πλειονότητα τοῦ ἀγροτικοῦ πλη-
θυσμοῦ. Τὰ Σχέδια ταῦτα θὰ ἔπρεπε
ὡσαύτως νὰ ἐπεκταθοῦν καὶ εἰς τὰ μέ-
λη τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς γε-
ωργικῆς ἐπιχειρήσεως, τῶν ὁποίων ἡ
ἐργασία ἐν τῇ οἰκογενειακῇ ἐκμεταλλεύ-
σει δὲν ἀμείβεται. Μέτρα ὡσαύτως δέον
νὰ ληφθοῦν διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν
προστασίαν τῶν ἀγροτῶν κατὰ τῶν κιν-
δύνων οἵτινες ἀπειλοῦν τὴν ἐσοδείαν
καὶ τὴν κτηνοτροφίαν των καὶ διακινδυ-
νεοῦν αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπαρξίν τῶν
ἀγροτικῶν ἐπιχειρήσεων. (Ἡ περίοδος
αὕτη προστίθεται ὡς ἐλέχθη εἰς τὸ τέλος
τοῦ ἄρθρου 11 διατηρουμένου ὡς ἔχει).

Κείμενον τοῦ Χάρτου

Πᾶν πρόσωπον ἔχει δικαίωμα εἰς τὴν
κοινωνικὴν ἀσφάλειαν διὰ τοῦ συστή-
ματος τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων ἢ
διὰ παντὸς ἄλλου τρόπου . . . . .

Τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα τὰ ὑψηλὰ συμ-
βαλλόμενα Μέρη ὑποχρεοῦνται νὰ λά-
βουν διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν πλήρη
ἐφαρμογὴν καὶ ἄσκησιν τοῦ δικαιώμα-
τος τούτου. . . . .

θὰ καθορισθοῦν εἰς τὸν Εὐρωπαϊκὸν
Κώδικα Κοινωνικῆς Ἀσφαλείας ὅστις
θὰ τεθῇ εἰς λειτουργίαν ἐντὸς τῆς βρα-
χυτάτης δυνατῆς προθεσμίας.

Τὰ τῆς συζητήσεως καὶ τελικῆς διαιτυπώσεως τοῦ Σχεδίου Συστάσεως.

Ἐπὶ τῆς εἰσηγήσεως καὶ τῶν τροπολογιῶν μου ἐγένετο συζήτησις ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ κοινωνικῶν ζητημάτων, ἄλλων ἀπορριφθεισῶν, ἄλλων γενομένων κατ' ἀρχὴν καὶ κατ' οὐσίαν δεκτῶν. Τελικῶς, καὶ ὑπὸ τῆς ἐπεξεργασθείσης καὶ αὐτῆς τῷ Σχεδίῳ Ἑποπιτροπῆς Ἐργασίας ἐκρίθη ὁρθὸν ὅπως τὰ κεφαλαίωδη σημεῖα τῶν προτάσεών μου, ἰδίᾳ ἐπὶ τοῦ Προοιμίου, περιληφθῶν εἰς τὸ κείμενον τῆς Συστάσεως (Projet de Recommandation), τὸ συνοδεῖον τὸ Σχέδιον τοῦ Χάρτου τὸ ὑποβληθὲν εἰς τὴν Συμβουλευτικὴν Συνέλευσιν καὶ ἐνσωματωθὲν μετὰ τοῦ Χάρτου εἰς ἐνιαῖον κείμενον ὑπ' ἀριθ. 403/1955, ἵνα τοῦτο ἐπιψηφίζομενον ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως διαβιβασθῆ διὰ τὰ περαιτέρω πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Ἐπουργῶν. Τὸ οὕτως ἐπεξεργασθὲν κείμενον συστάσεως ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Συνέλευσις

» Ἐχουσα ὑπ' ὄψιν τὴν Παγκόσμιον Διακήρυξιν τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου τὴν διακηρυχθεῖσαν ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν τὴν 10 Δεκεμβρίου 1948, λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ Κράτη—Μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης συνάψαντα τὴν Σύμβασιν τὴν Εὐρωπαϊκὴν τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τὸ πρόσθετον Πρωτόκολλον, ἔλαβον μέτρα πρόσφορα διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς πᾶν πρόσωπον ὑπαγόμενον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτῶν τὰ ἀστικά καὶ πολιτικά δικαιώματα τὰ ἀναγνωριζόμενα εἰς τὴν Παγκόσμιον Διακήρυξιν

» Λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν ὅτι εἶναι ἐξ ἴσου ἀπαραίτητον ὅπως ἀσφαλισθοῦν καὶ τὰ κοινωνικά, οἰκονομικά καὶ μορφωτικά δικαιώματα, ἵνα καταστῆ δυνατὸν εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Εὐρώπης νὰ ζήσουν ὑπὸ συνθήκας ἀσφαλιζούσας τὸν σεβασμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας ἀπηλλαγμένοι καὶ ἀπλευθερωμένοι ἀπὸ τὴν ἀνάγκην καὶ ἀπὸ τὸν φόβον

» Ὑπενθυμίζουσα μεθ' ἱκανοποιήσεως ... τὴν Σύστασιν τῆς Συνελεύσεως... καθ' ἣν ὁ Εὐρωπαϊκὸς Κοινωνικὸς Χάρτης ἔδει νὰ ἀποτελέσῃ τὸ Συμπλήρωμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τῶν Θεμελιωδῶν Ἐλευθεριῶν

» Ἀποφασίζει καὶ συνιστᾷ . . . »

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐπίσης προτάσεών μου ἀπορρῆει καὶ ἡ οὐσιώδης προσθήκη ἢ ἐπενεχθεῖσα εἰς τὴν παράγραφον 1 τοῦ προοιμίου τοῦ Χάρτου, καὶ ἥτις παράγραφος μετὰ τὴν προσθήκην διευκλώθη ὡς ἑξῆς:

«Ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ παρόντος Χάρτου εἶναι ἡ βελτίωσις ἢ διαρκῆς τῆς εὐημερίας τῶν ὑπηκόων τῶν συμβαλλομένων ὑψηλῶν Μερῶν διὰ τῆς συνεχοῦς ἀυξήσεως τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς καὶ τῆς δίκαιας κατανομῆς τῶν πόρων ὡς καὶ τῶν βαρῶν ἐπὶ τῷ ἔτελει νὰ ἐξασφαλισθῆ καὶ νὰ διαφυλαχθῆ ἡ ἀνθρωπίνη ἀξιοπρέπεια καὶ ἀξία ἢ διακηρυχθεῖσα ὑπὸ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Συμβάσεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου».

Δ'.

Ἡ ἀγόρευσις μου ἐνώπιον τῆς Συμβουλευτικῆς Συνελεύσεως τοῦ

Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 18 Ὀκτωβρίου 1955 (ώρα 15 μ. μ.).

Ὁ Κοινωνικὸς Χάρτης τῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖ μίαν τῶν μεγαλειωδωδέστερων πραγματοποιήσεων τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης.

Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐκφράσω τὰ θεορᾶ μου συγχαρητήρια εἰς τοὺς δύο ἀξιότιμους συναδέλφους μας τοὺς κ. κ. Heyman καὶ Deousse, εἰσηγητὰς τοῦ Σχεδίου καὶ ἐπίσης εἰς τὰ μέλη τῆς προπαρασκευαστικῆς Ὑποεπιτροπῆς.

Μετὰ τὰς τόσας προσπάθειάς, τὰς ὁποίας μέχρι τοῦδε κατέβαλεν ἀόκνως τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν στερέωσιν τῆς εἰρήνης καὶ τὴν διαφύλαξιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀσφαλείας, κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος Ἀμύνης καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Σχεδίου τούτου διὰ τῆς Δυτικῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνότητος, ἦτο καιρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης νὰ τεθῆ ἐπὶ τὸ ἔργον καὶ νὰ ἐπιδιώξῃ καὶ τὸν ἕτερον καταστατικὸν τοῦ σκοπὸν, τὸν σκοπὸν τὸν ἀφορῶντα τὴν κοινωνικὴν πρόοδον καὶ τὴν κοινωνικὴν εὐημερίαν τῆς Εὐρώπης.

Μετὰ τὸ ἐπιτελεσθῆν ἔργον εἰς τὸν τομέα τῆς προστασίας κατὰ τοῦ φόβου τῆς ἐπιθέσεως, ἐν νέον ἔργον ἀρχίζει : τὸ ἔργον τῆς προστασίας τῶν λαῶν μας, τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τοῦ φόβου τῆς ἀνάγκης, κατὰ τοῦ φόβου τῆς ἐνδείας, τὸ ἔργον τῆς μάχης κατὰ τῆς πτωχείας καὶ κατὰ τῆς ἀθλιότητος.

Τὸ Σχέδιον τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου, τὸ ὁποῖον καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης συζητήσεως, συνιστᾷ τὴν πανηγυρικὴν ἀπόδειξιν τούτου. Διαλάμπει ἐν ταυτῷ ὡς ἡ ἀπαρχὴ μιᾶς νέας ἐποχῆς διὰ τὰ πεπρωμένα τῆς Εὐρώπης.

Θὰ ἐξετάσω κατὰ πρῶτον ὠρισμένους ἐκ τῶν κυρίων λόγων, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλον τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ κατάστρωσιν τοῦ Χάρτου καὶ ἔπειτα ὠρισμένα ἐκ τῶν κεφαλαιωδῶν οὐσιαστικῶν σημείων τοῦ Χάρτου.

*
* *

Πολλοὶ λόγοι συνηγοροῦν διὰ τὴν ὑποβολὴν καὶ τὴν καθιέρωσιν τοῦ Χάρτου τούτου. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐπισημάνω τρεῖς ἐξ αὐτῶν :

Πρῶτος λόγος. Διότι καὶ ἄλλοι ὀργανισμοὶ εἰς παγκόσμιον κλίμακα διεκήρυξαν ἤδη τὴν προέχουσαν θέσιν καὶ ἐπείγουσαν προτεραιότητα τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ ἐτόνισαν κατὰ τρόπον ἐμφαντικὸν ὅτι «ἡ πτωχεία, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκειται, ἀποτελεῖ κίνδυνον διὰ τὴν εὐημερίαν ὅλων».

Ἡ Διεθνὴς Ὁργάνωσις Ἐργασίας, διὰ τῆς Διακηρύξεως τῆς Φιλαδελφείας κατὰ τὸ 1944, ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ πάλῃ κατὰ τῆς Ἀνάγκης πρέπει νὰ διεξαχθῆ με ἀκαταπόνητον δραστηριότητα ἐντὸς ἐκάστου Ἐθνους καὶ διὰ συλλογικῆς διεθνοῦς προσπάθειας συνεχοῦς, ἀδιαλείπτου καὶ συντονισμένης καὶ εἰς ἣν προσπάθειαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργοδοτῶν καὶ ἐργαζομένων, συνεργαζόμενοι ἐπὶ ἐπιπέδου ἰσότητος μετὰ τῶν Ἀντιπροσώπων τῶν Κυβερνήσεων, μετέχουν ἐλευθέρως εἰς ἐλευθέρως συζητήσεις καὶ ἀποφάσεις δημοκρατικοῦ χαρακτῆρος, διὰ τὴν προώθησιν καὶ ἐπίτευξιν τῆς κοινωνικῆς εὐημερίας.

Ὁ Ὄργανισμὸς τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, διὰ τοῦ Χάρτου του, ὑπογραφέντος εἰς Ἅγιον Φραγκίσκον κατὰ τὸ 1945, καὶ διὰ τῆς Παγκοσμίου Διακηρύξεως τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου καὶ εἰδικώτερον τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν

Δικαιωμάτων, τῆς ψηφισθείσης κατὰ τὸ 1948, διεκήρυξεν ὡς ἓνα τῶν καταστατικῶν αὐτοῦ σκοπῶν διὰ τὴν δημιουργίαν συνθηκῶν σταθερότητος καὶ εὐημερίας μεταξὺ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, τὸ ἔργον τῆς ἀνυψώσεως τῶν ἐπιπέδων ζωῆς, τὸ ἔργον τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως, τὸ ἔργον τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ προόδου διὰ τὴν ἐπιδιώξιν δέ, ἀκριβῶς, τοῦ σκοποῦ τούτου ἰδρῦθη παρὰ τοῦ Ὁργανισμοῦ τούτου καὶ λειτουργεῖ τὸ Οἰκονομικὸν καὶ Κοινωνικὸν Συμβούλιον.

Τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης δὲν ἦτο δυνατόν οὔτε ἐπιτετραμμένον νὰ παραλείψῃ τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ ἐμφάνισιν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ Κοινωνικοῦ Χάρτου.

Δεύτερος λόγος. Ἐψηφίσασμεν ἤδη καὶ ὑπεγράψαμεν μίαν σύμβασιν, τὴν Σύμβασιν τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἄνθρώπου, τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, καὶ ἐδόθη τότε ἡ πανηγυρικὴ ὑπόσχεσις ὅτι τὴν σύμβασιν ταύτην θὰ ἐπηκολούθει μία ἄλλη σύμβασις ἢ χάρτης, ὅστις θὰ εἶχεν ὡς ἀντικείμενον τὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ δικαιώματα τοῦ Ἄνθρώπου, ὡς συμπλήρωμα ἀπαραίτητον, ὡς συνέχεια ὀργανικὴ καὶ θεμελιωδῶς συναφῆς καὶ ἀλληλένδετος μὲ τὰ ἀστικά δικαιώματα καὶ τὰς θεμελιώδεις ἐλευθερίας.

Ἐφ' ὅσον σοβεῖ ἡ ἀθλιότης, ἡ πενία, ἡ ἔνδεια, ἡ στέρησις ἐπαρκoῦς διατροφῆς, ἡ ἔλλειψις στοιχειωδῶς ἀνέτου ζωῆς, αἱ ἐλευθερίαι ἀποβαίνουν ἐν τελικῇ ἀναλύσει, ἀνεπαρκεῖς διὰ νὰ ἀσφαλίσουν τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ πείνα, ἡ τρώγλη, ὁ πωπερισμὸς (κατάστασις πτωχείας καὶ ἀπαθλιώσεως) εὐρίσκονται εἰς κρᾶζουσαν ἀντίθεσιν καὶ ἀντινομίαν πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος.

Ἐπεβάλλετο συνεπῶς εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης καὶ εἰς τὴν Συνέλευσίν μας, ἥτις ἐκπροσωπεῖ καὶ ἐνσαρκώνει αὐτὸ τοῦτο τὸ πνεῦμα τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἐν ταυτῷ τὸν καρτεσιανὸν ὀρθολογισμὸν (rationalisme) καὶ τὸν χριστιανικὸν περσοναλισμὸν (θεωρία τῆς προσωπικότητος), νὰ διακηρῦξῃ κατὰ τρόπον περιλάμπρον, νὰ ἀναγάγῃ πανηγυρικῶς εἰς δόγμα νέον, τὴν συνύπαρξιν τῆς ἐλευθερίας μετὰ τῆς εὐημερίας, τὴν ὑπάτην ἐπιταγὴν, τὴν ὑπερτάτην ἀναγκαῖότητα τῆς ἐξασφαλίσεως μαζί, παραλλήλως καὶ ἐν ταυτῷ μετὰ τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ κατ' ἴσον λόγον καὶ τῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν δικαιωμάτων.

Ὁ ὑπὸ κρίσιν Κοινωνικὸς Χάρτης ἀποτελεῖ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἀπόδειξιν ἐμφαντικὴν τῆς βαθύτητος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος. Διαυγάζεται, ἀναδύεται, ἀποκαλύπτεται ἡ ἀποσαφήνισις, ἡ διαυγῆς ἐνάργεια περὶ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας καὶ ἀξιοπρεπείας. Θὰ ἠδύνατό τις νὰ χαρακτηρίσῃ τὴν ἀποσαφήνισιν ταύτην ὡς τὸν θρίαμβον τοῦ Δυτικοῦ πνεύματος, τῆς Δυτικῆς σοφίας. Ἐντὶ τῶν μέχρι τοῦδε διακηρῦξεων τοῦ παρελθόντος, εἰς τὰς ὁποίας φέρονται ἀναμιξῆ καὶ ἐγκατεσπαρμένα τὰ ἀστικά δικαιώματα μετὰ τῶν κοινωνικῶν δικαιωμάτων, θὰ ἔχωμεν ἐφεξῆς δύο διακηρῦξεις σαφεῖς καὶ ἐναργεῖς, μίαν διὰ τὰ ἀστικά δικαιώματα καὶ μίαν διὰ τὰ οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ δικαιώματα.

Τρίτος λόγος. Ἡ κατάστρωσις καὶ υἰοθέτησις τοῦ Χάρτου καθίστατο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀναγκαῖα καὶ ἐπείγουσα. Μία ἀπέραντος ἀθλιότης κυριαρχεῖ δυστυχῶς εἰς τὴν Εὐρώπην μας καὶ μάλιστα εἰς τὴν Νοτίαν Εὐρώπην τοῦ Συμβουλίου.

Δύο παραδείγματα : ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἑλλάς.

Μετὰ μίαν κοινοβουλευτικὴν ἔρευναν διεξαχθεῖσαν προσφάτως ἐν Ἰταλίᾳ καὶ τῆς ὁποίας τὰ στατιστικὰ δεδομένα ἀναλύονται κατὰ τρόπον σαφῆ καὶ ἐμπεριστατωμένον εἰς σοβαρὸν ἄρθρον τοῦ ἑξαιρέτου συναδέλφου μας κ. Montini, δημοσιευθὲν εἰς τὴν **Ἐπιθεώρησιν τῆς Διεθνoῦς Ἔργασίας** (Revue Internationale du Travail), τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου 1955, ἐπὶ πληθυσμοῦ τῆς Ἰταλίας ἀνερχομένου εἰς 11 592 000 οἰκογενείας (ἕνδεκα ἑκατομμύρια πεντακοσίας ἐνενήκοντα δύο χιλιάδας), περίπου τὰ τρία ἑκατομμύρια (3 000 000) τῶν οἰκογενειῶν τούτων, δηλαδὴ τὸ ἕν τέταρτον, ζοῦν ἐν τῇ ἀθλιότητι (misère). Τὸ βιοτικόν των ἐπίπεδον εἶναι πολὺ χαμηλὸν καὶ ἐβδομήκοντα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν (70 %) τῶν πτωχοτάτων τούτων τριῶν ἑκατομμυρίων οἰκογενειῶν ἦτοι τὰ 2 100 000 διαβιοῦν εἰς τρώγλας, σπήλαια, ἀποθήκας, ὑπόγεια, κατοικίας ὑπερπλήρεις καὶ πληθωρικῶς κατακημένας μὲ δύο, τρία καὶ τέσσαρα ἄτομα κατὰ δωμάτιον, μὴ καταναλίσκουσαι διὰ τὴν διατροφήν των οὔτε κρέας, οὔτε ζάχαρarin, οὔτε οἶνον. Τὸ ἐτήσιον εἰσόδημά των δὲν ὑπερβαίνει τὰ 100 (ἑκατὸν) δολλάρια κατὰ οἰκογένειαν.

Ἡ κατάσταση εἰς τὴν Ἑλλάδα, τὴν χώραν μου, δὲν εἶναι καλυτέρα. Κατὰ τὰς ἐπισήμους στατιστικὰς τοῦ Ὑπουργείου μας Κοινωνικῆς Προνοίας, ἐπὶ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀνερχομένου εἰς 8 (ὀκτὼ) ἑκατομμύρια κατοίκων, τὰ 2 500 000 εἶναι ἄποροι, ἦτοι ἐπὶ συνόλου 2 (δύο) ἑκατομμυρίων περίπου οἰκογενειῶν τὸ ἕν τέταρτον αὐτῶν, πεντακόσiai δηλ. χιλιάδες οἰκογένειαι εἶναι ἄποροι καὶ ζοῦν εἰς ὑπερτάτην ἀθλιότητα, μὴ ἔχουσαι ἐτήσιον εἰσόδημα οὔτε 100 (ἑκατὸν) δολλάρια κατὰ οἰκογένειαν. Ἡ μεγίστη πλειονότης τῶν πτωχοτάτων τούτων πεντακοσίων χιλιάδων οἰκογενειῶν διαβιοῖ εἰς τρώγλας, παραπήγματα, σπηλαῶδη ἄντρα καὶ ἀνήλια στέγαστρα ἢ εἰς κατοικίας ὑπερπλήρεις καὶ ἀσφυκτικῶς κατακημένας.

Ἐὰν ἐπεκτείνωμεν τὰς ἀναλογίας ταύτας εἰς τὸ πλεῖστον τῶν ὑπολοίπων χωρῶν τῆς Εὐρώπης μας, δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν μίαν κατὰ προσέγγισιν ἰδέαν περὶ τῆς μεγίστης, περὶ τῆς ὑπερτάτης πτωχείας καὶ ἀθλιότητος, ὅψ' ἦν διαβιοῖ τὸ μέγα μέρος τῶν λαῶν μας. Ἡ κατάσταση αὕτη τῆς ἐσχάτης ἀπαθλιώσεως, ἢ κατ' ἔξοχὴν θλιβερὰ ἀλλὰ καὶ ἐν ταῦτῳ κατ' ἔξοχὴν ἐπικίνδυνος, ἀποδεικνύει κατὰ τρόπον αὐτόφωρον πόσον ἦτο ἀπαραίτητον, πόση ἀδήριτος ἀνάγκη' ἐπέβαλεν, ὅπως ἀντιμετωπίσωμεν τὸ πρόβλημα καὶ λάβωμεν ὅλα τὰ προσήκοντα μέτρα διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ἀφορήτου ταύτης καταστάσεως, διὰ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν λαῶν μας καὶ διὰ τῶν ἐργαζομένων μαζῶν.

Ἡ εὐοίωνος πρωτοβουλία ἀνῆκε πρὸ παντὸς εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Εὐρώπης. Εἶναι συνεπῶς σήμερον μία μεγάλη ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ συμβουλευτικὴ μας Συνέλευσις τίθεται ἐπὶ τὸ ἔργον καὶ ἐγκαινιάζει τὴν συζήτησιν καὶ τὴν ἐπιψήφισιν τοῦ Χάρτου, Χάρτου τῆς μάχης κατὰ τῆς ἀθλιότητος, καὶ ἀποδύεται εἰς τὸν ἀγῶνα νὰ ἐπιδιώξῃ συνεχῶς, ἀκαταπαύστως, ἐνεργῶς, διὰ τῆς δημιουργίας καὶ λειτουργίας τοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου, τοῦ διαγραφομένου ἐπίσης μὲ πληρότητα εἰς τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Χάρτου, τὸ μέγα ἔργον, τὴν βελτίωσιν καὶ ἀνύψωσιν τοῦ ἐπιπέδου ζωῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν πληθυσμῶν.

*
**

Ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ Χάρτου καὶ τὰς οὐσιαστικὰς αὐτοῦ διατάξεις, θὰ

μοι ἐπιτρέψητε νὰ ἐπισημάνω καὶ ἀναλύσω ὠρισμένα σημεῖα, τὰ ὅποια κατὰ τὴν γνῶμην μου εἶναι θεμελιώδη.

Δι' ὅλα τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὸ ἀντικείμενον τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς, ὁ Εὐρωπαϊκὸς Χάρτης ὅστις ἐνέχει τὸν χαρακτῆρα «Συμβάσεως - Πλαισίου» ἢ «Συμβάσεως - Προγράμματος» δεομένης περαιτέρω καὶ εἰς τὰς ἐπὶ μέρος ἐφαρμογὰς ἀναπτύξεως καὶ συμπληρώσεως, διὰ τῶν ληπτέων ἐφεξῆς συγκεκριμένων μέτρων εἰς κλίμακα διεθνῆ, διευρωπαϊκὴν, τοπικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν, προβάλλει καὶ υἱοθετεῖ κατευθύνσεις πράγματι νέας καὶ προοδευτικὰς. Δὲν θὰ ἐπιχειρήσω τὴν ἀνάλυσιν αὐτῶν, διότι τοῦτο θὰ ἦγε πολὺ μακρὸν καὶ θὰ ἀπῆτει χρόνον πολύν. Θὰ περιορισθῶ εἰς δύο μόνον σημεῖα, τὰ ἐξῆς :

Πρῶτον σημεῖον. Ἐπὶ τοῦ προβλήματος τοῦ δικαιοῦματος πρὸς ἐργασίαν καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐργασίας, ὁ Χάρτης, μετὰ τὴν διακήρυξιν τοῦ δικαιώματος, διανοίγει νέαν ὁδόν. Θέτει ὡς προϋπόθεσιν καὶ ὄρον ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δικαιώματος τούτου τὴν πλήρη ἀπασχόλησιν καὶ ἀντίστοιχον οἰκονομικὴν πολιτικὴν. Οὕτω ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἀποβαίνει τὸ βᾶθρον τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ τὸ κύριον ὄργανον τῆς πάλης καὶ μάχης κατὰ τῆς ἀνεργίας. Ἡ ἀνεργία καὶ ἡ ὑποαπασχόλησις, αἱ ὁποῖαι σήμερον σοβοῦν ἀνὰ τὰς χώρας τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ ἰδίᾳ τῆς νοτίου καὶ νοτιοανατολικῆς Εὐρώπης, εἶναι αἱ μάλιστα κατὰ τῆς εὐημερίας καὶ ἡ βασικὴ πηγὴ καὶ αἰτία τῆς ἀθλιότητος καὶ τῆς πτωχείας.

Θὰ ἦτο ματαία πᾶσα προσπάθεια ἀντιμετώπισεως τοῦ κινδύνου τούτου διὰ θεραπευτικῶν μέσων ἀνεπαρκῶν κατὰ βάσιν, ὡς εἶναι ἐπὶ παραδείγματι ἡ κοινωνικὴ πρόνοια καὶ αἱ παροχαὶ ἀνεργίας καὶ αἱ ἄλλαι μέθοδοι τῶν κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων. Ἡ ἀληθὴς ἀντιμετώπισις καὶ ἡ ἀποτελεσματικὴ δέον νὰ ἐπιδιωχθῆ πρό παντὸς διὰ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Διὰ ταύτης κεφαλαιωδῶς καὶ διὰ τῆς θέσεως εἰς ἐνέργειαν διὰ τῆς κινητοποιήσεως καὶ ἀξιοποιήσεως (*mise en valeur*) τῶν διαθέσιμων πλουτοπαραγωγικῶν πόρων εἰς κλίμακα διευρωπαϊκὴν καὶ ἐθνικὴν, διὰ τῆς πλήρους ἀπασχολήσεως τῶν πόρων καὶ τοῦ δυναμικοῦ τῆς ἀνθρωπίνης ἐργασίας εἶναι δυνατόν νὰ καταπολεμήσωμεν τὴν ἀνεργίαν καὶ νὰ διεξαγάγωμεν ἀποτελεσματικῶς τὸν κατ' αὐτῆς ἀγῶνα.

Εἰς τὴν ἀντίληψιν ταύτην, ἡ ὁποία εἶχεν ἤδη υἱοθετηθῆ διὰ τριῶν ἀποφάσεων χρονολογουμένων ἀπὸ τῶν ἐτῶν 1944, 1945 καὶ 1951 τῆς Διεθνoῦς Ὁργανώσεως Ἐργασίας, τῶν συναφῶν μὲ τὴν ἀκολουθητέαν οἰκονομικὴν πολιτικὴν διὰ τὴν πραγμάτωσιν κοινωνικῶν σκοπῶν καὶ διὰ τὴν μάχην κατὰ τῆς ἀνεργίας, ὁ Εὐρωπαϊκὸς Κοινωνικὸς Χάρτης προσδίδει ὅλην τὴν ἀξίαν τῆς καὶ χαράσσει τὰς κατευθύνσεις.

Ἐπιπλέον, εἰδικώτερον, τὰ συμβαλλόμενα μέρη νὰ ἐπαγρυπνοῦν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ὄγκου τῶν ἐπενδύσεων τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν πλήρη ἀπασχόλησιν ἐν Εὐρώπῃ, νὰ συμπληρῶνουν τὰς ἀνεπαρκείας, τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων δι' ἐπενδύσεων δημοσίων, νὰ ὑποβοηθοῦν, νὰ ἐντεινοῦν, νὰ δημιουργοῦν νέας ἀπασχολήσεις οἰκονομικὰς καὶ νέας ἐπενδύσεις καὶ ὅταν καὶ ὅπου παρίσταται ἀνάγκη νὰ ἐπιφέρουν ἀναπροσαρμογὰς τοῦ διαθέσιμου ἐργατικοῦ δυναμικοῦ.

Αὕτη δὲ ἀκριβῶς θὰ εἶναι ἡ κυρία ἀποστολὴ τοῦ διὰ τοῦ Χάρτου ἰδρυμένου Εὐρωπαϊκοῦ Οἰκονομικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Συμβουλίου: Νὰ ἐμφανίσῃ πρόγραμμα ἀκριβὲς καὶ πλήρες, νὰ προσδιορίσῃ τὴν ἀκολουθητέαν πολιτικὴν πλήρους

ἀπασχολήσεως ἐπὶ διεθνoῦς καὶ ἐθνικῆς κλίμακος, διὰ τὴν διατήρησιν ἐνὸς ὑψηλοῦ καὶ σταθεροῦ ἐπιπέδου ἀπασχολήσεως, νὰ μειώσῃ εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰς κυκλικὰς διακυμάνσεις τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξoντα συνεχῶς ὄγκον παραγωγῆς.

Δεύτερον σημεῖον. Τὸ δεύτερον σημεῖον τὸ ἄξιον ἰδιαζούσης προσοχῆς, ἀφορᾷ τὸ ἄρθρον τοῦ Χάρτου τὸ συναφὲς μὲ τὸ δικαίωμα τῶν ἐργαζομένων πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὴν ζωὴν, τὴν διαχείρισιν καὶ τὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρήσεων.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ συγγράμματα ἐπὶ τοῦ Ἑργατικοῦ Δικαίου ἐξετάζεται ὁ ἔλεγχος τῶν ἐργαζομένων (contrôle ouvrier) ἐπὶ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν Ἐπιτροπῶν Ἐπιχειρήσεων (Comités d'entreprise). Εἰς ὠρισμένα μάλιστα Συντάγματα ἀναγνωρίζεται καὶ καθιεροῦται τὸ δικαίωμα τοῦτο, ὡς ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὸ προοίμιον τοῦ Γαλλικοῦ Συντάγματος τοῦ 1946, τὸ διακηρύσσει ὅτι: «πᾶς ἐργαζόμενος μετέχει διὰ μέσου τῶν ἀντιπροσώπων του εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν ἐπιχειρήσεων».

Παρὰ ταῦτα, ἡ Διεθνὴς Ὄργάνωσις Ἑργασίας δὲν ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ὁδὸν αὐτὴν μέχρι καὶ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ δικαιώματος συμμετοχῆς τῶν ἐργαζομένων καὶ εἰς τὰ κέρδη τῆς ἐπιχειρήσεως. Τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ τὰ δύο περίφημα κείμενα τὰ ὁποῖα ἐψηφίσθησαν ὑπὸ τῆς Διεθνoῦς Διασκεψέως Ἑργασίας κατὰ τὴν 35ην Σύνοδόν της κατὰ τὸ ἔτος 1952, μίαν Σύστασιν (Recommandation) καὶ μίαν Ἀπόφασιν (Résolution).

Εἰς τὰς διατάξεις ταύτας, ἐνῶ ἀναγνωρίζεται ὅτι ἡ ἀλληλοδιαπραγματεύσις καὶ συνεργασία ἐργοδοτῶν καὶ ἐργαζομένων, αἱ ἐρειδόμενα ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, συντελοῦν κατὰ τρόπον οὐσιώδη εἰς τὴν ἀποδοτικότητα καὶ τὴν παραγωγικότητα τῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνοδὸν τῶν ἐργαζομένων, ἡ συνεργασία αὕτη δὲν ἐξικνεῖται πάντως μέχρι καὶ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰ κέρδη τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἡ συνεργασία αὕτη περιορίζεται εἰς μέτρα εἰδικὰ τείνοντα καὶ συνιστάμενα ἄφ' ἑνὸς εἰς τὸ νὰ τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐπιχειρήσεως ὁ ἄωρος (Γραφεῖον κ.τ.λ.) καὶ τὸ ἀπαραίτητον προσωπικὸν διὰ τὰς συνεδριάσεις καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς της, ἄφ' ἑτέρου εἰς τὸ νὰ ἐνημερώνεται ἡ Ἐπιτροπὴ Ἐπιχειρήσεως ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως κατὰ ὠρισμένα χρονικὰ διαστήματα περὶ τῆς πορείας τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῶν σχεδίων τῆς προσεχοῦς χρήσεως, παρεχομένων τῶν ἀπαραίτητων πληροφοριῶν γενικῆς φύσεως περὶ τῆς οἰκονομικῆς καὶ τεχνικῆς καταστάσεως τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἐκ τρίτου εἰς τὸ νὰ χορηγῆται πρὸς τοὺς ἐργατικoὺς ἀντιπροσώπους ὁ ἀναγκαῖος χρόνος πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς τοιαύτης ἀποστολῆς των ἄνευ παρακρατήσεων ἐκ τοῦ μισθοῦ καὶ τῶν ἐν γένει ἀποδοχῶν των. Συναφῶς λαμβάνονται μέτρα ὥστε νὰ ἀποφεύγεται αὐστηρότατα ἡ κοινολόγησις ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐμπιστευτικῶν πληροφοριῶν, αἵτινες ἀνακοινοῦνται εἰς αὐτὰ ἢ περιέρχονται εἰς γνῶσιν αὐτῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων των ὡς ἀπόρροη καὶ ἀπολύτου ἐχεμυθείας.

Ὁ Εὐρωπαϊκὸς Κοινωνικὸς Χάρτης ἀναγνωρίζει καὶ καθιερῶνει σήμερον ἐν δικαίωμα ὑπερβαῖνον κατὰ πολὺ τὸ ὡς ἀνωτέρω ἀπλοῦν δικαίωμα ἐλέγχου. **Καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο εἶναι τὸ δικαίωμα τῶν ἐργαζομένων πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὰ κέρδη τῆς ἐπιχειρήσεως.** Βῆμα προόδου ἀληθῶς γιγαντιαῖον. Μία νέα ἐποχὴ ἀρχίζει. Νεαί διανοίγονται προοπτικαὶ διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ ἐρ-